

Het oeverlandenreservaat aan de Amstelveense Poel

door H. C. Koningen en G. C. N. van Zanen

Fig. 1. Hakselpad (noordhelft) met bruggetje en berken.

Op de jaarvergadering van de afdeling Amsterdam van de KNNV in maart 1971 maakte de nog niet zo lang tevoren opgerichte plantenwerkgroep plannen bekend om iets aan inventarisatiewerk te gaan doen. De propaganda die in het juist afgelopen jaar N 70 allerwegen gemaakt was voor natuurstudie en natuurbescherming was niet vreemd aan het ontstaan van deze plannen. Een geschikt object om te gaan inventariseren moest echter nog gevonden worden. Op dat moment was het Landwehr, destijds bestuurslid van de Afdeling en thans erelid van de Vereniging, die opstond en meedeelde dat voor het Oeverlandenreservaat aan de Amstelveense Poel dringend behoefte bestond aan een waardebeoordeling van de aldaar aanwezige vegetatie, een waardebeoordeling die pas opgesteld zou kunnen worden na een

grondige inventarisatie van het gebied en die in de toekomst zou kunnen dienen voor het vaststellen van beheersmaatregelen.

Het contact was toen snel gelegd. De plantenwerkgroep had een inventarisatieobject gekregen en de beheersinstanties konden een rapport met inventarisatiegegevens tegemoet zien.

Ook de mossenwerkgroep, de paddestoelenwerkgroep en de vogelwerkgroep werden bij het onderzoek ingeschakeld. Dit verhaal zal verder, terwille van de ruimte, hoofdzakelijk beperkt worden tot het werk van de plantenwerkgroep; mossen, paddestoelen en vogels komen alleen ter sprake wanneer daar in verband met het vegetatieonderzoek aanleiding toe is.

Om de huidige toestand van het terrein te kunnen begrijpen, is het goed eerst iets van de historische ontwikkeling van de Amstelveense Poel en zijn Oeverlanden te weten.

Historie

Het gebied van de Amstelveense en Kleine Poel, vrijwel geheel eigendom van de gemeente Amsterdam, maar gelegen binnen de gemeentegrenzen van Aalsmeer en Amstelveen, is het restant van een uitgestrekt veen- en plassenlandschap dat in vorige eeuwen tussen Amstelveen, Ouderkerk, Aalsmeer en Uithoorn ontstond. Vóór deze door mensenhanden gewrochte situatie, maakte het gebied deel uit van het oorspronkelijke, grote veengebied van west en noordwest Nederland, zoals dat tot de middeleeuwen vrijwel ongestoord aanwezig was.

Tijdens de middeleeuwen werd ook dit gebied door de mens ontgonnen. Temidden van deze ontginningen lagen als oorspronkelijke elementen de veenmeren, waarvan Slotermeer, Nieuwe Meer, Bankrasmeer, Legmeer en Zijdelmeer enkele voorbeelden waren.

Daarna is ten behoeve van de brandstofvoorziening veen gebaggerd, welke tot turf werd verwerkt – de bekende baggerturf, klein van afmeting en vast van samenstelling – wat een uitgebreid complex van veenplassen deed ontstaan. Het vervenen gebeurde evenwel niet altijd oordeelkundig en met evenveel zorg. Er waren wel voorschriften – keuren – waar wel en niet geveend mocht worden, doch contrôle hierop was moeilijk. Zogenaamde wilde vervening kwam nogal eens voor. Het veenpakket is in deze streek gelegen op een afzetting van oude zeeklei, welke nu de bodem vormt van de droogmakerijen. Van onder naar boven volgen in grote lijnen rietveen, bosveen, mosveen en heideveen elkaar op. Aanvankelijk dus voedselrijk laagveen, overgaand in voedselarm hoogveen. Onder invloed van rijzing van de zeespiegel en bodemdaling kwamen deze venen in historische tijd in het grondwater te liggen, waarna weer laagveen werd gevormd. De gehele veenlaag is ca. 2,50–2,80 m dik.

In de veenlagen zijn de samenstellende plantdelen deels nog goed te zien en te herkennen. Vooral het mineraalarme mosveen en heideveen zijn zeer geschikt voor het maken van turf.

Door vervening werd in relatief korte tijd het gehele gebied sterk van karakter veranderd. De oude ontginningen uit de middeleeuwen tussen Amstelveen, Ouderkerk, Aalsmeer en Uithoorn werden grotendeels tussen 1690 en 1745 uitgeveend.

Deze streek heeft dan het karakter gekregen van een plassengebied met legakkers, zoals thans nog te zien is bij Vinkeveen, zij het dat op de toenmalige legakkers tengevolge van menselijk gebruik geen bosopslag van enige omvang kon ontstaan. Wanneer er in de jaren daarna een deel van de plassen wordt drooggemaakt, treedt weer een sterke landschappelijke verandering op, in de vorm van het ontstaan van droogmakerijen: Bovenkerkerpolder 1764, Thamerpolder 1851, Schinkelpolder 1858, Oosteinderpoelpolder 1868, Noorderlegmeerpolder 1878.

Evenwel tot ver in de tweede helft van de vorige eeuw bleef het plassengebied. Het vervenen ging tot in het eerste kwart van onze eeuw door. De laatste vervening in de omgeving van Amstelveen waren die van de Rietwijkeroorderpolder en het Karnemelks Gat in de Buitendijkse Buitenveldertse Polder, ten zuidwesten van Amsterdam.

Nadat de hier aldus ontstane plassen drooggemaakt waren, werd er in de jaren dertig een begin gemaakt met de aanleg van het Amsterdamse Bos. De huidige Amstelveense en Kleine Poel bleven echter waterplassen, in de vorige eeuw bekend onder de naam van Plas achter Amstelveen.

Op de draagkrachtigste delen van de niet verveen- de kavels aan de west- en zuidzijde van deze wateren ontstonden graslanden en kwekerijen. Indien nodig werden de terreinen daartoe geschikt gemaakt door ze op te hogen met bagger uit de Poel of te bemesten. Op de direkt aan de plassen grenzende oeverlanden zette zich een proces van verlanding door, in de vorm van aanwas. Er ontstonden in de loop der jaren verlandingszones, veenmos- en orchideeënrijke rietlanden, plaatselijk ook orchideeënrijk schraalland, met de bekende, unieke flora van het laagveenmoeras.

Riet- en graslanden werden jaarlijks gemaaid, sloten en waterlopen geschouwd, veenmos in grote hoeveelheden geplukt. Slechts enkele kleine elzenbosjes waren aanwezig, zodat het gehele gebied lange tijd – tot na de Tweede Wereldoorlog – zijn kenmerkende open karakter behield.

Bij de aanleg van het Amsterdamse Bos, waartoe ook dit gebied moest gaan behoren, besloot men de terreinen rond de Amstelveense en Kleine Poel ongerept te laten. De kwekerijen en graslanden werden onteigend. Door deze andere wijze van beheer ontstond op allerlei plaatsen bosopslag en verruigde de vegetatie, terwijl sloten verlandden.

Later rijpte het inzicht en ontstonden plannen om de terreinen in hun 'oorspronkelijk staat' terug te brengen en een gericht beheer te gaan voeren. Met oorspronkelijke staat wordt bedoeld het karakter dat dit stukje veenlandschap in de jaren twintig-dertig van deze eeuw had.

In 1968 en latere jaren werd door de oeverlanden een wandelpad aangelegd, dat het terrein enerzijds toegankelijk maakte voor het publiek, maar anderzijds door begeleidende sloten de meest waardevolle delen ervoor afsloot. De vroegere kwekerij- en graslandgronden werden voor zover belangrijk tot juist boven het grondwaterpeil afgegraven, plaatselijk bosopslag verwijderd, ruigten opgeruimd, sloten geschoond, met als doel het behouden van een reeds aanwezige laagveenvegetatie en het langs natuurlijke weg verder tot ontwikkeling laten komen en uitbreiden daarvan. Dit alles gestuurd door een beheer, gestoeld op het vroegere geringe vruchtgebruik waarmee de mens eeuwenlang van de laagveengebieden genoeg moest nemen en het primitieve beheer dat hij er even zo lang voerde.

Zo is in dit relatief kleine gebied – totaal 100 ha groot, waarvan 60 ha water – onder de rook van Amsterdam en direkt grenzend aan de bebouwing van westelijk Amstelveen een unieke gelegenheid ontstaan om kennis te nemen en te genieten van de laagveenmoerasflora in verschillende verschijningsvormen.

Landschap

En zo is dan het Oeverland van de Amstelveense Poel gegroeid tot wat het nu is. Om u een indruk te geven van het landschap zoals dat er nu uitziet doe ik het beste om u mee te nemen op een rondwandeling rondom het reservaat heen, waarbij het pad ons gedeeltelijk langs de oevers van de Amstelveense Poel zal voeren (zie kaartje: fig. 2).

Beginnen we in het dorpje Bovenkerk ten zuidwesten van Amstelveen bij de Urbanuskerk naar het noorden te lopen, langs het Zwarte Pad, dan komen we over een bruggetje dat de verbindings-

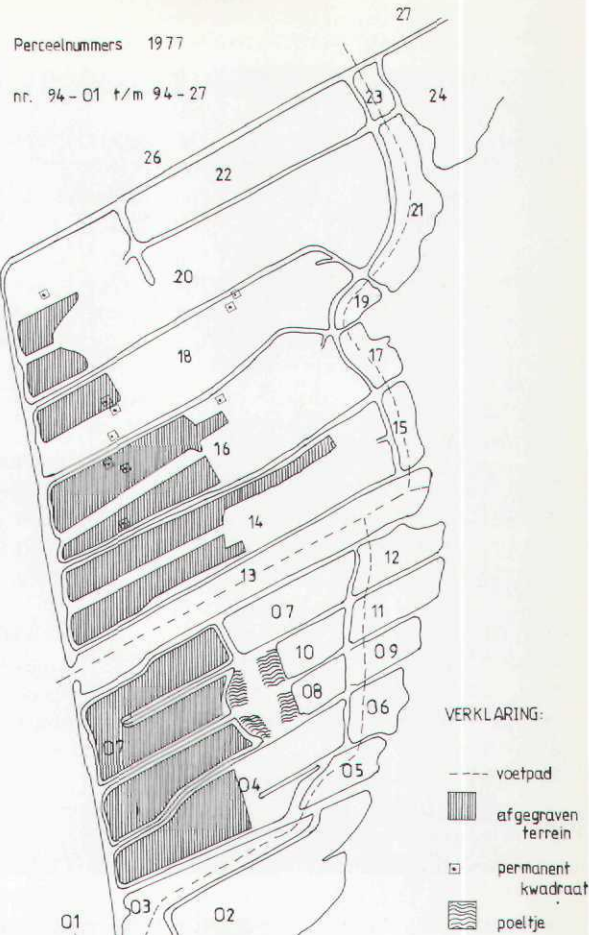

Fig. 2. Kaartje Oeverlandenreservaat.

sloot tussen de Kleine Poel aan onze linker- en de Grote Poel aan onze rechterhand overbrugt. Als we iets verderop rechtsaf gaan komen we aan het begin van een voetpad (op het kaartje vindt u dit begin bij perceel 03), geplaveid met haksel, op zeer veerkrachtige veenbodem. Dit pad loopt langs de westoever van de Grote Poel (voortaan kortweg de Poel genoemd) naar het noorden en gaat over een twaalfstal platte voetbruggetjes, waar onderdoor de afwateringssloten van de links van ons gelegen 'binnenlanden' lopen. Evenwijdig aan dit voetpad loopt aan de linkerkant een scheidingssloot, die betreding van de binnenlanden vanaf het voetpad onmogelijk maakt. We lopen dus in feite over een aantal kleine eilandjes langs de oever van de Poel.

De eerste vijf van die eilandjes zijn graslandjes met enkele verspreid staande bomen, voornamelijk elzen, met een gradiënt van voedselrijk (zuidelijk) naar voedselarm (steeds noordelijker). Dat is ook duidelijk te merken aan de planten: op de twee zuidelijkste overheersen gewone weidegrassen; op de drie andere komen steeds meer russen, met daartussen plekken veenmos met typische schraallandplanten als Rietorchis en Welriekende

Fig. 3. Veldje veenpluis.

*Fig. 4. Permanent
kwadraat in afgegraven
terrein.*

*Fig. 5. Rondbladige
zonnedauw.*

Fig. 6. Werkgroepavond.

*Fig. 7. Lage zegge op
afgegraven terrein.*

nachtorchis en voorts Koningsvaren, Kamvaren enz.

Na het zesde bruggetje komt er een voetpad, in de wandeling genoemd 'het dijkje', loodrecht op de Poeloever, dwars door de binnenlanden heen naar het westelijk daarvan gelegen fietspad.

Het hakselpad gaat gewoon verder langs de oever naar het noorden, waarbij het pad nog weer over zes bruggetjes voert. Het landschap is hier echter totaal anders. De bodem is hier veel zuurder. Inplaats van elzen groeien er bijna uitsluitend berken (fig. 1); ook komen boomloze gedeelten voor. Hier is ook veel meer veenmos. De bodem is er slap en wie voor onderzoek buiten het pad moet treden voelt de grond onder zijn voeten golven. Veenpluis (fig. 3) en padderus zijn hier aspectbepalende planten. Hier en daar is ook zonnedauw (de rondbladige soort *Drosera rotundifolia*, fig. 5) te vinden, dat plaatselijk tientallen vierkante meters bodem rood kan kleuren. De berken staan op bepaalde gedeelten zo dicht bij elkaar dat van een berkenbroek gesproken kan worden.

Na het laatste bruggetje gaan we linksaf, nog steeds over een hakselpad, langs de noordrand van het reservaat. Het pad gaat nu 300 meter naar het westen door grasland en opgaand bos, ongeveer van het zelfde karakter als het aangrenzende Amsterdamse Bos. Aan het einde van dit pad gaan we weer naar links, volgen het verharde voetpad met fietspad ernaast over 500 meter naar het zuiden en zijn dan weer terug aan het begin van ons hakselpad; we zien in de verte de Urbanuskerk van Bovenkerk. Deze laatste twee rechte paden zijn minder interessant dan het hakselpad langs de oever, maar vanaf het verharde voetpad hebben we, over de sloot heen, een mooi overzicht over de niet voor publiek toegankelijke binnenlanden. Die bestaan uit smalle stroken vlak open land met verspreid staande bomen. Alleen vlak bij de scheidingssloot met de Poeloever-eilandjes staan nog stroken broekbos; in de noordelijke helft (ten noorden van het 'dijkje') is dat berkenbroek en in de zuidelijke helft elzenbroek.

Midden in de zuidelijke helft ligt nog een klein, onlangs gegraven poeltje als rustplaats voor watervogels.

Het werk van de plantenwerkgroep

De plantenwerkgroep is in het eerste jaar van haar bemoeienis begonnen met een grove inventarisatie van het terrein. We kozen twee zuidelijke en drie noordelijke oeverperceeltjes en het 'dijkje' uit om als eerste proefkonijnen te dienen. Het maken van een soortenlijst per perceeltje was een

flink stuk werk, maar leverde geen onoverkomelijke problemen op. De meeste determinaties richtten we in het veld; moeilijke soorten namen we mee om uit te werken op werkgroepavonden (fig. 6). Het schatten van aantallen en bedekkingsgraden van de soorten, met de ouderwetse code volgens Braun Blanquet, was al iets moeilijker, maar ook daar hebben we ons wel doorheen geslagen. We hebben ons echter niet gewaagd aan het vaststellen van de verschillende plantengemeenschappen die in het betreffende gebied aanwezig moesten zijn. Pogingen tot determinatie daarvan stuitten op te veel moeilijkheden, onder andere doordat nergens ongestoorde plantengemeenschappen te vinden waren; overal waren wel de sporen van meerdere of mindere storing door de mens in het veld waar te nemen.

Het tweede jaar zijn we gebruik gaan maken van de ons door het Gemeentebestuur verleende toestemming om de afgesloten bruggetjes over de scheidingssloten te openen en de binnenlandpercelen te onderzoeken. Daar maakten we wat opnamen van per keer uitgezette vierkanjes van $2 \times 2 \text{ m}^2$ en we deden een poging om een vegetatiekaart te tekenen. Dat laatste bleek een moeilijker werk dan we dachten en we kwamen dan ook niet verder dan één perceel, nr. 22. Van de overige percelen deden we een globale indruk op die, wat betreft de open delen zonder broekbos, in grote lijnen hierop neerkwam: hoe verder naar het westen, richting fietspad, des te hoger en voedselrijker de grond en des te meer gewone weidegrassen en 'weilandonkruiden' er waren; hoe verder naar het oosten, richting Poeloever, des te lager en vochtiger de grond en des te meer riet en veenmos met daarbij behorende wilde planten.

Nog steeds waagen wij ons niet aan bepaling van de plantengemeenschappen. Maar onze terreinomschrijving was toch voldoende gedetailleerd om er adviezen op de kunnen baseren.

De Gemeente Amstelveen had in die tijd plannen ontwikkeld om een voetpad aan de zuidkant en de oostkant van de Poeloever aan te leggen, aansluitend aan het bestaande hakselpad aan de westoever en daarmee een rondwandeling om de Poel te completeren. De grond die daarvoor nodig was moest verkregen worden uit afgravingen elders. Daarvoor zou uitstekend in aanmerking kunnen komen dat gedeelte van het afgesloten reservaat, dat nu droog en soortenarm grasland was. Daar zou zich dan misschien een nieuwe vegetatie van vochtig terrein kunnen ontwikkelen, die immers in ons land, met zijn voortdurende ontwatering en peilverlagingen, zonder ophouden achteruit gaat. 'Te verwachten is dan (aldus het rapport dat wij in

1973 opstelden) een plantengroei, die naast riet, russen en veenmos de bloemrijke vegetatie van de vochtige, vrij schrale hooilanden zal bevatten, ongeveer zoals deze er omstreeks 1930 geweest is (o.a. Reukgras, Echte koekoeksbloem, Boterbloem, Pinksterbloem, Veldzuring en hopelijk orchideeën). Daarvoor zou dan een weloverwogen maaiprogramma moeten worden opgesteld, zodat het landschap er na verloop van weinige jaren aantrekkelijk zou kunnen uitzien en daarna in een betrekkelijk stabiele toestand gehouden zou kunnen worden.

In 1974 en 1975 heeft het onderzoek op een laag pitje gestaan in afwachting van de uit te voeren afgraving.

Wij verklaarden te kunnen instemmen met de voorgenomen afgraving, gaven op een kaartje aan welke delen naar ons idee voor afgraving in aanmerking konden komen, vroegen om de aanleg van een vogelpoeltje en om vervanging van enkele steigers, die nu aan betrekkelijk waardevolle oeversperceeltjes (11 en 12) lagen, door een enkele, iets grotere aan een wat zuidelijker gelegen graslandperceeltje.

In de winter van 1975/76 is de afgraving gerealiseerd. Aan onze wensen is daarbij voldaan (zie kaartje, fig. 1, waarop duidelijk aangegeven is welke delen zijn afgegraven). Het vogelpoeltje is terechtgekomen tussen de percelen 04, 07, 08 en 10; de nieuwe steiger is geplaatst aan perceel 05.

In 1976 vonden we op de afgegraven delen een pioniervegetatie waarin een aantal soorten zich explosief had ontwikkeld, onder andere Moerasdroogbloem, Greppelrus, Moeraskers, Blaartrekkende boterbloem, Veenwortel en Rode waterereprijs. Ook waren enkele pioniers soorten van mossen aanwezig, onder andere Knikkertjesmos en Krulmos, maar nog géén Sphagnum.

Het volgende jaar was het grootste deel van deze soorten weer verdwenen.

Om nu te onderzoeken of de plantengroei de door ons gewenste richting zou inslaan hebben we, in samenwerking met het Lab. voor Vegetatiekunde van de Universiteit van Amsterdam, tien permanente kwadraten uitgekozen, sommige in afgegraven (fig. 4) en sommige in niet afgegraven gebieden. Hierin maakten we (en maken we nog steeds) sinds mei 1977 jaarlijks vegetatieopnamen. Het omringende gebied werd daarnaast ook globaal bekeken. Een medewerker van het Lab. voor Vegetatiekunde heeft jaarlijks de kwadraten geoogst, door de vegetatie boven de moslaag uit met de hand te knippen (terwijl het omringende gebied door de Dienst Groenvoorzieningen met de maai-

machine gemaaid werd) en per plantensoort de productie aan organische stof gewogen.

Verder gingen we in het gehele terrein de verspreiding van een aantal bijzonder soorten jaarlijks in kaart brengen; we kozen hiervoor Rietorchis, Welriekende nachtorchis, Veenpluis, Appelbes, Koningsvaren, Veenreukgras, Egelboterbloem, Bosveldkers en Padderus; later is daar nog Zonnedauw aan toegevoegd.

Het is niet mogelijk in dit artikel de resultaten van al deze onderzoeken in detail te vermelden. Ze zijn neergelegd in rapporten, die we sinds 1977 jaarlijks uitbrengen en die, samen met bijdragen van Afd. Groenvoorziening Amsterdam, Dienst PSJE (Plantsoenen, Sport, Jeugd en Recreatie) Amstelveen, Universiteit van Amsterdam en IVN Afd. Amstelveen zijn opgenomen in een officieel jaarverslag, uitgegeven door de Begeleidingscommissie Amstelveense en Kleine Poel, waarin de KNNV en de bovengenoemde instanties vertegenwoordigd zijn.

Enkele delen uit de conclusies van het rapport over 1979 (uitgekomen in 1980) zijn wel illustratief om de ontwikkeling te kenschetsen:

1. De permanente kwadraten zijn door het met de hand knippen niet representatief meer voor de naaste omgeving. Ze hebben dus voor het waarnemen van de vegetatieontwikkeling slechts een beperkte betekenis. Wel zijn ze als experiment van belang voor de ontwikkeling van veenmos en haarmos.
2. Uit de verspreidingsgegevens blijkt een vooruitgang van bijna alle waardevolle soorten, nl. Rietorchis, Welriekende nachtorchis (fig. 10), Veenpluis, Koningsvaren, Egelboterbloem en Bosveldkers; allen Veenreukgras ging achteruit.
3. Daar ook een aantal niet in het verspreidingsonderzoek opgenomen soorten als Moerasviooltje, Ronde zonnedauw, Cyperzegge, Lage zegge (fig. 7), Zompzeggen en Hazezegge zich uitbreidden, respectievelijk op meer plaatsen gevonden werden, is het duidelijk dat het verschrallend beheer, zoals dat sedert een aantal jaren gevoerd wordt, gunstig is voor de ontwikkeling van veenmosrietland en bloemrijk hooiland. De beste resultaten worden bereikt op die percelen, die nooit of nauwelijks bemest zijn geweest. Voor de afgegraven gedeelten en voor de percelen ten zuiden van perceel 13 (voormalige kwekerij) zal dit veel langer gaan duren.
4. Ook op de beste percelen is opslag van houtgewassen constant aanwezig: berk, wilgen, appelbes, lijsterbes, krentenboompje en vuilboom kunnen alleen door regelmatig maaien onder controle gehouden worden.

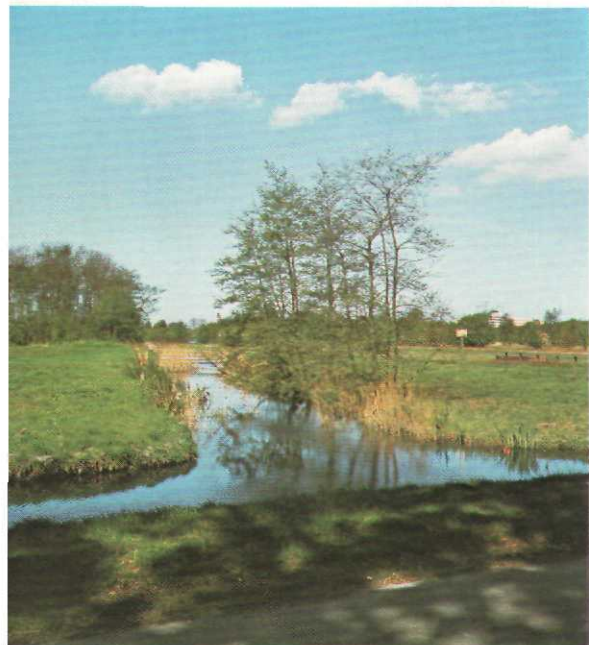

Fig. 8. Open sloot.

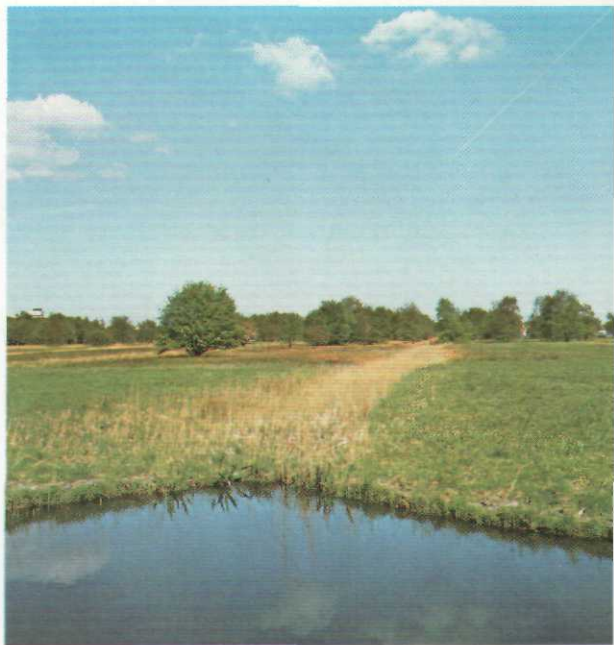

Fig. 9. Verlandende sloot.

Fig. 10. Welriekende nachtorchis.

Onlangs is naast Lage zegge en Hazezegge in perceel 16 ook nog Blauwe zegge gevonden, wat misschien wel zou kunnen wijzen op een ontwikkeling in de richting van blauwgrasland. Met de vestiging van nieuw veenmos op de natste en van schraallandplanten op de iets minder natte delen van het afgegraven gebied, komen ook andere daarmee samenhangende elementen van levensgemeenschappen zich aandienen. Zo vonden wij massale ontwikkelingen van *Hypholoma elongatipes*, een zeer streng aan veenmos gebonden zwavelkopsoort, die ook op de niet afgegraven delen waar al veenmos was in grote aantallen voorkwam. Diverse andere aan veen of aan berkenbroek op veen gebonden paddestoelsoorten mochten we ook verwelkomen, zoals Vlokkig veenmosklokje (*Galerina paludosa*), Veenmosgrauwkop (*Tephroclype palustris*) en Gele berkerussula (*Russula flava*), terwijl in de buurt van de Blauwe zegge een tweetal wasplaatsoorten de kop opstak.

Beheer

Een terrein dat geen climaxvegetatie is, maar een stadium in de successiereeks, zoals ons veenmosrietland met stukjes schraalland, berkenbroek en elzenbroek dat is, vereist uiteraard veel onderhoud als men het in een bepaalde toestand constant wil houden.

Fig. 11. Gemaaid veenmos ligt te drogen.

Fig. 12. Twee soorten veenmos, *Sphagnum palustre* zonder en *Sphagnum fimbriatum* met sporenkapsels.

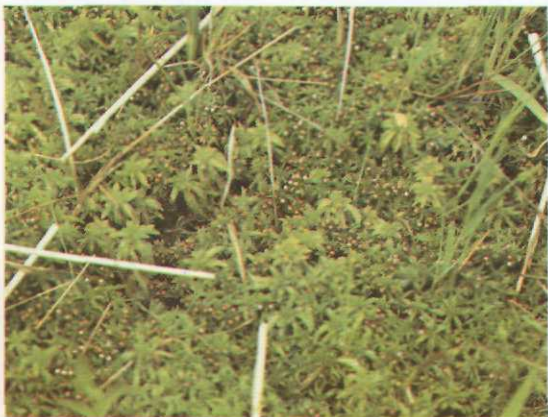

Fig. 13. Haarmos met sporenkapsels.

Na de reeds eerder vermelde onteigening van de tuinderijen en na terugzetten van het moerasbos, dat zich in de lagere oostelijke delen had ontwikkeld, tot rietland, is de Dienst Beplantingen (tegenwoordig Groenvoorzieningen) van Amsterdam, Afd. Amsterdamse Bos, er aardig in geslaagd het moerasgebied, inclusief de oeverperceeltjes (die ontstonden met de aanleg van het hakselpad in 1967/68) een flink aantal jaren mooi te houden door een uitgekiend beheer te voeren.

Een van de noodzakelijke beheersmaatregelen is het geregeld uitbaggeren van de sloten. Toen op een bepaald moment het besluit genomen werd het te groot geachte aantal sloten tot de helft terug te brengen, werd daarna om de beurt één sloot wel en één sloot niet meer in de onderhoudsbeurt meegenomen; de niet meer onderhouden sloten groeiden al spoedig dicht; de sporen ervan zijn nog wel in het landschap te ontdekken (fig. 8 en 9).

Een andere maatregel is maaien en afvoeren van maaisel. De vraag hoe diep er, speciaal in veenmosgebieden, gemaaid moet worden is nog steeds in discussie. Sommige betrokkenen menen dat maaien *boven* de koppen van het veenmos (fig. 12) het beste is omdat weliswaar haarmos dan tijdelijk de overhand krijgt, maar dat zou spoedig spontaan weer verminderen, omdat het veenmos dan hard genoeg zou groeien. Anderen menen dat maaien *onder* de koppen van het veenmos de voorkeur verdient, omdat daarmee het haarmos (fig. 13) beter teruggedrongen kan worden en het veenmos toch wel hard genoeg groeit.

Gemaaid veenmos, dat tot bijna wit opdroogt, is al van verre in het landschap te herkennen (fig. 11).

In sommige gevallen denkt de Begeleidingscommissie dat het misschien gunstig zou zijn de successie een stapje verder door te laten gaan, zodat inplaats van laagveen een hoogveenachtige vegetatie zich zou ontwikkelen. In sommige oeverperceeltjes is daar aanleiding toe, omdat daar al soorten gevonden zijn die goed in hoogveen thuishoren, zoals Dophei en Eenarig wollegras. Ook zonnedauw, dat veel in perceel 21 voorkomt, misstaat daarin niet. Dit zou dan aanzienlijk minder onderhoudswerkzaamheden in het terrein vergen en bovendien de diversiteit in het landschap verhogen.

Er zijn milieufactoren waaraan, ook met een zo goed mogelijk beheer, weinig te doen is. De aanwezigheid van Zeebies wijst op een zwak brak karakter van het Poel-water; vervuilingsindicatoren als Driedelig tandzaad en Liesgras tonen aan dat de bodem en de sloten – misschien nog een er-

fenis uit de vroegere tuinderijentijd – op sommige plaatsen (gelukkig slechts weinige!) meer eutroof is dan wij wel wensen.

Voor al het hakselpad baart ons zorgen door de snelle mineralisering van het haksel dat jaarlijks ter verhoging van het pad wordt opgebracht (het zakt nl. heel snel weg in de zeer zachte bodem). Dit geeft aanleiding tot het ontstaan van een brede strook nitraatminnende planten, helaas voornamelijk brandnetels, naast dit pad. Er wordt naarstig gezocht naar andere methoden voor onderhoud van het pad, maar in de gegeven omstandigheden is daar niet makkelijk een oplossing voor te vinden.

In het veenmosrietland is veel opslag van berken, waardoor dit gebied, zonder intensief onderhoud, snel in berkenbroek zou veranderen. Behalve de van nature aanwezige berk heeft zich nu ook nog een nieuwe woekeraar, de appelbes, aangediend; deze wordt door velen als nog agressiever dan de beruchte bospest beschouwd. Ook hier wordt op gestudeerd hoe deze zo goed mogelijk in toom te houden is.

Conclusie

In dit verhaal zijn lang niet alle aspecten van het Poelonderzoek aan de orde gekomen. Geen melding is gemaakt van de manier van opnemen van de permanente kwadraten, van de resultaten van deze opnamen in tabelvorm, van de resultaten van het verspreidingsonderzoek in kaartvorm, van de plantengemeenschappen die door medewerkers van het Lab. voor Vegetatiekunde alsnog, met meerdere of mindere zekerheid (immers wegens de storingen), zijn vastgesteld en van vele andere zaken die nog onderzocht zijn.

Desondanks mag het de lezers duidelijk zijn dat de Amstelveense Poel met zijn Oeverlandenreservaat een natuurgebied is, onder de rook van Amsterdam en Amstelveen, waar de bewoners van deze steden zeer verguld mee mogen zijn, waar ze zuinig op moeten zijn en waar ze onderhoudskosten voor over zullen moeten hebben. Het gebied zal een voorwerp van voortdurende begeleiding door alle betrokkenen, waaronder ook de werkgroepen van de KNNV, moeten blijven.

Adressen van de schrijvers:

H. C. Koningen (hoofdstuk Historie)

G. C. N. van Zanen (overige hoofdstukken)
de F

foto's van de tweede auteur.